

USAMLJENO ZABAVLJANJE

Apstrakt: Već od devedesetih godina dvadesetog veka, veza između usamljenosti i korišćenja interneta privlačila je pažnju istraživača. Pristupi u interpretaciji kretali su se od uverenja da internet može da proizvede opšti pozitivni efekat i služi dobrobiti svojih korisnika, preko shvatanja da nekontrolisana upotreba može da izazove negativne efekte, kao što su pojava depresije ili usamljenosti; najзад, dolazi do izmene u pristupu, kojim je postavljeno pitanje da li postojanje određenih problema, kakvi su usamljenost ili depresija, može proizvesti zavisnost ili druge oblike neadekvatne upotrebe interneta. U tekstu su upoređeni rezultati različitih istraživanja ove povezanosti, sa posebnim fokusom na razumevanje veze između usamljenosti i korišćenja interneta u cilju zabavljanja. Cilj teksta bilo je podvlačenje kompleksnosti ovog problema i izdvajanje centralnih aspekata njegovog budućeg teorijskog promišljanja, te ukazivanje na složenost definisanja teorijskog pristupa problemu, s obzirom na brzu promenljivost kako samog medija, tako i načina njegove upotrebe.

Ključne reči: internet, istraživanja, mediji, usamljenost, zabavljanje.

Prethodnih decenija, a posebno sa razvojem društvenih mreža i savremenih video-igara, uočava se sve intenzivnije interesovanje akademske zajednice za promišljanje, ispitivanje i razumevanje povezanosti usamljenosti i načina upotrebe savremenih internet platformi i alata. Iako razmatranje povezanosti usamljenosti i korišćenja savremenih medija nije specifično za savremeno doba i pojavu interneta, ovo pitanje privlači sve širu pažnju upravo tokom prethodne dve decenije. Jedan od centralnih fokusa, postavljenih u mnogobrojnim studijama sprovedenim u ovom cilju, bio je utvrđivanje odnosa između interneta i dobrobiti koje on donosi njegovim korisnicima. U vezi sa navedenim, objavljene studije ukazuju na različito razumevanje ove veze. S jedne strane, upotreba interneta dovedena je u vezu sa različitim pozitivnim efektima koje može vršiti na korisnike, dok su, s druge strane, mnogobrojna istraživanja ukazala da razvoj zavisnosti od korišćenja interneta vrši snažan negativni uticaj na društveni život njegovih korisnika. Izmena istraživačkog pristupa dodatno je usložila razumevanje ove veze, ukazujući

da samo korišćenje interneta ne mora nužno biti uzrok negativnih efekata, već da razvijenost određenih stanja, kakva su usamljenost ili depresija, može rezultirati razvojem zavisnosti od korišćenja interneta. U nastavku ćemo uporediti rezultate istraživanja sprovedenih u različitim sredinama, kako bismo obezbedili opšti empirijski okvir budućem teorijskom promišljanju ovog problema.

U istraživanju objavljenom pod naslovom *Self-presentation styles, privacy, and loneliness as predictors of Facebook use in young people* (Błachnio, Przepiorka, Boruch, Bałakier 2016) autori nastoje da utvrde postojanje povezanosti između različitih tipova autoreprezentacijskih stilova, potrebe za privatnošću i usamljenosti, i tri aspekta korišćenja Fejsbuka, ispoljena kao: a) standardna upotreba Fejsbuka, b) zavisnost od ove mreže i c) korišćenje Fejsbuka u cilju zabavljanja. Ispitivanje je sprovedeno na uzorku od 551 ispitanika, starosti od petnaest do dvadeset devet godina, sa prosečnim uzrastom od 19,86 godina, pri čemu su sedamdeset jedan procenat ispitanika činile pripadnice ženskog pola. Svi učesnici ispitivanja imali su otvoren profil na Fejsbuku.

Istraživanje je vršeno u srednjoškolskim, odnosno visokoškolskim/strukovnoškolskim ustanovama u više regiona u Poljskoj. U cilju analize stavova, razvijen je četvorosegmentni upitnik, sačinjen od *Upitnika o korišćenju Fejsbuka*, u okviru kojeg je sedam pitanja bilo posvećeno ispitivanju stepena korišćenja ove društvene mreže u cilju zabavljanja, *Upitnika o autoprezentacijskim stilovima*, *Upitnika o potrebi za privatnošću* i *Skale usamljenosti*, kojom je bilo obuhvaćeno jedanaest pitanja.

Rezultati su potvrdili pretpostavljenu hipotezu da usamljenost predstavlja pozitivni preduslov razvitka zavisnosti od Fejsbuka, standardne upotrebe Fejsbuka i korišćenja Fejsbuka u cilju zabavljanja (Błachnio, Przepiorka, Boruch, Bałakier 2016: 30). Potreba za privatnošću je načelno ocenjena kao negativni preduslov za razvoj standardne upotrebe ove mreže, dok između ovog preduslova i razvoja zavisnosti od Fejsbuka ne postoji značajnija korelacija (Błachnio, Przepiorka, Boruch, Bałakier 2016: 30). Ipak, kako autori ističu, analiza odnosa između potrebe za privatnošću i zavisnosti od Fejsbuka otkriva efekat potiskivanja, koji se dovodi u vezu sa stepenom usamljenosti. Reč je o specifičnom negativnom odnosu između potrebe za privatnošću i zavisnosti od Fejsbuka. Naime, potreba za privatnošću samo u određenom stepenu predstavlja pozitivan faktor u smislu ograničavanja razvoja prekomerne upotrebe navedene društvene mreže, budući da u izvesnom stepenu razvijenosti može biti kontraproduktivna i povezana sa usamljenošću, što, paradoksalno, u krajnjoj liniji može voditi razvoju veće sklonosti ka zavisnosti (Błachnio, Przepiorka, Boruch, Bałakier 2016: 30).

Dobijeni rezultati mogu se uporediti sa zaključcima iznetim u istraživanju objavljenom pod naslovom *Loneliness and Facebook Motives in Adolescence: A Longitudinal Inquiry Into Directionality of Effect* (Teppers, Luyckx, Klimstra, Goossens 2013), sprovedenom na uzorku od 256 adolescenata prosečne starosti 15,88 godina, koje ukazuje na vezu između usamljenosti i korišćenja Fejsbuka u cilju stvaranja utiska o ostvarivanju interpersonalnih kontakata, kao obliku kompenzacije. Prema iznetom zapažanju, upotreba Fejsbuka u cilju kompenzacije društvenih veština vremenom utiče na razvoj usamljenosti, dok se suprotan efekat primećuje kod upotrebe ove mreže u cilju stvaranja novih prijateljstava (Teppers, Luyckx, Klimstra, Goossens 2013).

Bliska zapažanja prepoznamo i u istraživanju objavljenom 2013. godine pod naslovom *Affinity-seeking, Social Loneliness, and Social Avoidance Among Facebook Users* (Lemieux, Lajoie, Trainor 2013). Na uzorku od 313 ispitanika studentske populacije (studenti koledža), pokazana je pozitivna i statistički značajna povezanost između usamljenosti i vremena provedenog u korišćenju Fejsbuka, dok je odnos između usamljenosti i broja bliskih Fejsbuk prijatelja bio negativno i značajno statistički uslovljen (Lemieux, Lajoie, Trainor 2013).

U istraživanju pod naslovom *Gratification, Loneliness, Leisure Boredom and Self-esteem as Predictors of SNS-Game Addiction and Usage Pattern among Chinese College Students* (Zhou, Selina Xingyuan 2010) odnos između usamljenosti i korišćenja društvenih mreža razmatran je kroz ispitivanje dve postavljene hipoteze: H1a) što je usamljeniji korisnik igara na društvenim mrežama, to će više koristiti ove igre i H1b) što je usamljeniji korisnik igara na društvenim mrežama, to je verovatnije da će razviti zavisnost od ovih igara. Uzorak je obuhvatio 342 ispitanika, starosti od 18 do 22 godine, pripadnika studentske populacije (studenti koledža) na prostoru Kine. Za merenje usamljenosti korišćena je Revidirana UCLA skala usamljenosti (Russell 1996), u okviru koje se od ispitanika tražilo da izraze svoja osećanja u vezi sa interpersonalnim relacijama, a čemu je bilo posvećeno dvadeset pitanja u upitniku. Rezultati su potvrdili obe postavljene pretpostavke, odnosno, na osnovu dobijenih odgovora mogla se prepoznati povezanost između usamljenosti i veće verovatnoće razvoja zavisnosti od video-igara na društvenim mrežama (Zhou 2010: 17, 23). Prema objašnjenju iznetom u navedenom istraživanju, usamljeni studenti skloniji su da zahvaljujući korišćenju video-igara na društvenim mrežama potisnu osećaj usamljenosti zbog njihove izražene interaktivnosti. Zanimljivo je da je studija pokazala i visoku povezanost između osećanja dosade i sklonosti ka razvoju zavisnosti od video-igara (Zhou 2010: 22–23), što je dodatni faktor koji je moguće

povezati sa usamljenošću, budući da se osećanje dosade može razviti i usled nedostatka ili nedovoljnog intenziteta društvene interakcije.

Složenost razumevanja odnosa usamljenosti i korišćenja interneta posebno je podvučena u istraživanju objavljenom pod naslovom *Internet Use in Adulthood: Loneliness, Computer Anxiety and Education* (Matanda, Jenvey, Phillips 2014). Istraživanje je sprovedeno nad 158 punoletnih ispitanika, starosti od devetnaest do sedamdeset šest godina. Anketiranje je vršeno u Australiji, a učesnici su ispitivani na mestima kao što su univerzitetski kampusi, lokalne biblioteke, internet kafei i društvene grupe za starije osobe. Uslov prihvatanja upitnika bilo je korišćenje interneta i godine starosti iznad osamnaest godina. Istraživanje je obuhvatalo tri upitnika. Prvi se ticao demografske strukture, uključujući pitanja o korišćenju interneta, dok su druga dva bila namenjena ispitivanju straha od kompjutera i usamljenosti. Za utvrđivanje subjektivnog osećanja usamljenosti korišćena je UCLA Skala usamljenosti (Russell 1996). Generalni zaključak istraživanja je da nije moguće predvideti opšte sklonosti za korišćenje interneta, što je objašnjeno složenošću i stepenom razvijanja same tehnologije, no da se ipak mogu doneti određeni zaključci u vezi sa korišćenjem pojedinih aplikacija (Matanda, Jenvey, Phillips 2014: 109). Analizom je utvrđeno da strah od kompjutera i nivo obrazovanja mogu ograničiti korišćenje specifičnih aplikacija, ali da upotreba interneta u ostalim slučajevima prati već postojeće sklonosti i interesovanja. Autori ističu da je upotreba interneta u cilju komuniciranja uslovljena nivoom obrazovanja, dok je korišćenje aplikacija namenjenih onlajn trgovini povezano sa polnom pripadnošću; strah od kompjutera negativno utiče na korišćenje interneta za prikupljanje informacija, dok je korišćenje interneta u cilju zabavljanja najizraženije kod muškaraca, mladih i usamljenih osoba (Matanda, Jenvey, Phillips 2014: 109–110).

Rezultati istraživanja pokazali su da je korišćenje interneta u cilju zabavljanja izraženije kod mladih osoba nego kod starijih korisnika. Ovakav odnos u izvesnom smislu objašnjava se većom raširenošću zabavnih sadržaja namenjenih mlađim osobama od onih čija su primarna ciljna grupa pripadnici starijih generacija, te da su stariji korisnici slabije upoznati sa novijim internet aplikacijama. Osim toga, istraživanjem nije potvrđena snažnija veza između usamljenosti i intenzivnijeg korišćenja interneta. Ovakav ishod autori objašnjavaju složenošću stepena društvene komponente koja se dovodi u vezu sa posebnim aplikacijama, kao što je na primer razlika između komunikacijskih aplikacija i pretraživačkih softvera. Dodatno, a oslanjajući se na zaključke koje iznose Katz i Aspenden (1997), prepoznati odnos može biti uslovljen pretpostavkom da usamljene osobe selektivno koriste internet, odnosno prevashodno kako bi „pobegle” od realnosti ili komunicirale

(pri čemu se online komuniciranje može sagledati kao zauzimanje „bezbednije“ pozicije), a što u krajnjoj liniji ne može biti povezano sa prekomernom upotrebom interneta. Ovde svakako treba podvući i činjenicu da se stepen usamljenosti, u većini istraživanja, sagledava na osnovu subjektivne procene samih ispitanika, pri čemu učešće u aktivnostima na društvenim mrežama može biti prepoznato kao izvesna supstitucija neposrednog društvenog kontakta, menjajući na taj način i autopercipciju usamljenosti.

Posebna pažnja mnogobrojnih istraživanja sprovedenih već u ranoj fazi razvoja interneta poklonjena je ispitivanju veze između interneta (koji u ovom slučaju zauzima mesto medija koji mu prethode, a koji su u vezi sa istim pitanjem ulazili u centralni fokus ranijih istraživanja) i želje za bekstvom od realnosti, smanjenjem osećanja usamljenosti, te kompenzovanjem društvenih odnosa koji su viđeni kao neadekvatni (Canary, Spityberger 1993; Gackenbach 1998; Katz, Aspenden 1997; Griffiths 1997; Korgaonkar, Wolin 1999; Shapiro 1999; McKenna et al. 2002). Izvesne pokazatelje koji idu u prilog ovakvom shvatanju moguće je prepoznati i u navedenom istraživanju, poput izraženije otvorenosti usamljenih mlađih muškaraca da koriste internet u cilju zabavljanja (Matanda, Jenvey, Phillips 2014: 111). Ipak, dobijeni rezultati istraživanja ne idu u prilog pretpostavci da su usamljene osobe sklonije da koriste internet u cilju komuniciranja, odnosno kako bi uspostavljale kontakte sa novim osobama, tragale za novim iskustvima, gledištima ili komunicirale van okvira određenih konkretnim fizičkim okruženjem. Dobijene nalaze autori istraživanja dovode u vezu sa mogućnošću da usamljene osobe radije koriste internet kako bi pobile od realnosti nego kako bi komunicirale. Ovo gledište dovodi se u vezu sa zapažanjima koje iznose Kraut i dr. (2002) – da intenzivnije korišćenje interneta može voditi povećanju usamljenosti kod pojedinih podgrupa kao što su, na primer, introvertne osobe.

Razumevanje odnosa upotrebe interneta i zabavljanja, kao i sagledavanje ove veze u odnosu na usamljenost, dodatno se usložnjava ukoliko se posmatra u odnosu na polnu pripadnost. Rezultati istraživanja u velikoj meri podržavaju ranije prepoznatu izraženiju sklonost muškaraca da koriste internet u cilju zabavljanja. Ovakav stav, ipak, umnogome treba uzeti s izvesnim ograničenjem, pre svega iz razloga da je procena korišćenja interneta u cilju zabavljanja u većini slučajeva dovođena u vezu sa korišćenjem softvera koji su najdirektnije sa zabavljanjem povezani, kakve su recimo video-igre, a koji su opet dizajnirani tako da su prema narativno-ideološkoj strukturi i društvenoj uklopljivosti prvenstveno usmereni na heteroseksualne muškarce kao primarnu ciljnu grupu.

U okviru sprovedenih istraživanja, kako je prethodno spomenuto, posebnu grupu predstavljaju ona koja pažnju primarno usmeravaju na

ispitivanje načina korišćenja interneta. Ovim istraživanjima posebno je podvučeno pitanje da li usvojeni modeli ponašanja i prisustvo određenih osećanja, kakvo je usamljenost na primer, utiču na načine na koje se internet koristi. Značajnu potporu navedenom shvatanju nalazimo u pratećoj studiji osnovnog istraživanja koje su sproveli Kraut i saradnici, u kojoj podvlače da ima malo dokaza koji idu u prilog razumevanju interneta kao agensa promene. Naime, suprotno negativnom efektu koji je primećen kod introvertnih osoba, autori istraživanja prepoznaju pozitivan efekat kod ekstrovertnih osoba, koji se ogleda u intenziviranju komunikacije, društvene angažovanosti i opšte dobrobiti. Njihov takozvani „bogati postaju bogatiji” model umnogome je interpretacijski blizak pojačavajućoj doktrini, objašnjavajući da korišćenje interneta obezbeđuje mnogo više benefita onima koji su društveno već dobro prilagođeni. U prilog ovakvom gledištu idu i zaključci koje navodi Leung (2002), a koji ističu da adolescenti koji su u komunikaciji nailazili na probleme nisu uspevali da iskoriste pozitivne komunikacijske potencijale interneta. Kako primećuje Seepersad, zaključci navedenih studija upućuju na stav da način korišćenja interneta predstavlja produžetak već razvijenih tendencija u ponašanju (Seepersad 2004: 36). Ovo, dalje, nameće pitanje načina na koje se ljudi nose sa usamljenošću, pribegavajući različitim modelima ponašanja, uključujući i one koji se ne tiču korišćenja interneta, kao što su prekomerno gledanje televizije, upotreba psihoaktivnih supstanci ili pribegavanje proaktivnim pristupima kao što je razgovor sa drugima. Seepersad navodi rezultate istraživanja koje su sproveli Rubenstein i Shaver, u kojem je zaključeno da su negativni modeli reagovanja na usamljenost povezani sa višim stepenom usamljenosti, konceptualizujući ciklični model reagovanja, prema kojem negativni načini nošenja sa usamljenošću vode daljem produblivanju usamljenosti.

U istraživanju objavljenom pod naslovom *Coping with Loneliness: Adolescent Online and Offline Behavior*, Seepersad upravo problematizuje uticaj razvijenih modela ponašanja na načine korišćenja interneta, a koji su u vezi sa usamljenošću. Ispitivanjem je trebalo doći do odgovora na pitanje da li modeli ponašanja kojima se izbegava suočavanje sa problemom vode odgovarajućim modelima korišćenja interneta, gde Seepersad navodi korišćenje interneta u cilju zabavljanja (budući da ovaj način korišćenja pretpostavlja smanjenje aktivnosti kojima bi se usamljenost prevazišla) i, s druge strane, pitanje da li proaktivni modeli ponašanja rezultiraju adekvatnim korišćenjem interneta, kao što je nastojanje da se problem prevaziđe kroz uspostavljanje komunikacije sa drugima (Seepersad 2004: 36).

Ispitivanje je obuhvatilo uzorak od 429 ispitanika, starosti od četrnaest do dvadeset tri godine (prosečna starost 19,5 godina) na prostoru

Sjedinjenih Država. Za merenje stepena usamljenosti korišćena je UCLA skala usamljenosti. Kako bi se ispitali načini suočavanja sa usamljenošću, razvijena je skala koja je obuhvatila šezdeset tema i koja ispituje dvadeset osam različitih strategija kojima se osobe nose sa problemom usamljenosti. U cilju analize, sve strategije su podeljene u četiri grupe: *zaokupiranost* (ruminati-on), koja pretpostavlja misli i stanja koje osobu zadržavaju na nivou ispoljavanja negativnih aspekata usamljenosti, *pasivno izbegavanje*, koja obuhvata oblike pasivnog ponašanja kao što su prekomerno uzimanje hrane ili gledanje televizije, kojima se izbegava suočavanje sa problemom usamljenosti, *konstruktivno-aktivno ponašanje*, koje pretpostavlja oblike aktivnog ponašanja kao što su rad, vežbanje i stanja kojima se pozitivno reinterpreтира stanje usamljenosti i *društveno izražavanje emocija*, koje uključuje komuniciranje kako bi se izrazile emocije, razgovaralo o problemu usamljenosti i nastojalo rešiti problem. Prve dve grupe u istraživanju su sagledane kao načini izbegavanja suočavanja sa problemom, dok su druge dve prepoznate kao traganje za rešenjem, odnosno definisanje pristupa.

Upotreba interneta sagledana je unutar tri segmenta: *frekventnost* – u cilju procene koliko često ispitanici koriste internet, *aktivnost* – kojom su sagledani tipovi aktivnosti vezani za internet i *značaj korišćenja* – kako bi se procenile aktivnosti koje ispitanici prepoznaju kao aktivnosti od najvećeg značaja. Dvanaest ponuđenih izbora u okviru poslednja dva segmenta razmatrano je u okviru tri kategorije: *zabavljanje* (čet-rum, igranje igara, surfovanje i zabavljanje), *komunikacija* (korišćenje imejla i instant mesindžera) i *informisanje* (posao, vesti, vreme, sport, traženje informacija, info-grupe i aktivnosti koje su u vezi sa školovanjem).¹

Rezultati dobijeni istraživanjem samo su delimično podržali postavljenu hipotezu da se razvijeni modeli suočavanja sa usamljenošću reflektuju u načinima upotrebe interneta (Seepersad 2004: 38). Uočeno je da je ova veza snažnija u okviru grupe ponašanja kojima se izbegava suočavanje sa problemom i korišćenja interneta u cilju zabavljanja. Drugim rečima, ispitanici koji su razvili modele ponašanja kojima izbegavaju suočavanje sa problemom usamljenosti nastavili su da koriste internet na isti način. Značajno je zapažanje da su ispitanici koji su razvili strategije suočavanja sa usamljenošću svrstane u okviru grupa *zaokupljenost* ili *pasivno izbegavanje* takođe koristili internet u cilju zabavljanja, prepoznajući istovremeno upravo zabavljanje kao najznačajniji oblik korišćenja interneta (Seepersad 2004: 38). S druge strane, nije uočena snažnija veza između strategija koje pripadaju grupi

¹ Prema objašnjenju, čet-rum je svrstan u grupu *zabavljanje*, budući da je ova aktivnost pokazala značajnu korelaciju sa ostalim aktivnostima ove kategorije (Seepersad 2004: 37).

društvenog suočavanja i kroz izražavanje emocija i korišćenja interneta u cilju komuniciranja, iako su ovi ispitanici navodili upravo komuniciranje kao jedan od najznačajnijih oblika korišćenja interneta, nasuprot ispitanicima kod kojih je prepoznat razvijen model pasivnog izbegavanja problema, koji komuniciranje nisu sagledavali kao značajniji oblik korišćenja interneta, no koji su upravo ovaj oblik navodili kao najčešći način upotrebe (Seepersad 2004: 38). Kako Seepersad primećuje, veza između razvijenih modela ponašanja i upotrebe interneta samo delimično može biti prihvaćena, te nije jasno pokazano da li internet može uticati na razvoj određenih strategija suočavanja sa usamljenošću (Seepersad 2004: 38). Drugim rečima, upoređujući rezultate sa ranijim istraživanjima, ostaje više verovatno da bi se razvijeni modeli ponašanja mogli reflektovati u načinima upotrebe interneta nego što bi to moglo biti obrnuto, dok upotreba interneta u cilju zabavljanja može biti viđena kao još jedan od načina izbegavanja suočavanja sa usamljenošću.

Uprkos tehničkom unapređenju kanala komuniciranja i saobraćajnih veza na planetarnom nivou, te proširenju dostupnosti društvenih aktivnosti, kulturnih proizvoda i sadržaja, problem usamljenosti poslednjih decenija sve je više dobijao na važnosti kako u teorijskim tako i u empirijskim istraživanjima. Promišljanje odnosa usamljenosti i tzv. zabavnih medija, u navedenom naučno-teorijskom kontekstu, upravo zbog složenosti, ali i dinamike uspostavljene veze, predstavlja jednu od centralnih linija. Iako je rana istraživačka faza ovog problema umnogome obeležena izraženim jednodimenzionalnim pristupom, dobijena saznanja, ali i proširenje pristupa, vrlo brzo su pokazali da je odnos medijski posredovanog zabavljanja i usamljenosti daleko složeniji i višesmeran, a njegovo razumevanje dodatno opterećeno razvojem modela korišćenja medija, ali i novih oblika medijski posredovanog zabavljanja. Otuda se razumevanje šireg društvenog konteksta, te primena složenog transdisciplinarnog pristupa u promišljanju problema, mogu prepoznati kao bitni preduslovi dubljem zadiranju u ovo pitanje, kojim bi se moglo odgovoriti na izazov stalne promenjivosti uslova i okolnosti ispoljavanja i ostvarivanja između usamljenosti i tzv. zabavnih medija.

LITERATURA

Błachnio, Przepiorka, Boruch, Bałakier (2016): Agata Błachnio, Aneta Przepiorka, Wioleta Boruch, Edyta Bałakier, Self-presentation styles, privacy, and loneliness as predictors of Facebook use in young people, *Personality and Individual Differences*, 94, 26–31.

Canary, Spityberger (1993): Daniel J. Canary, Brian H. Spityberger, Loneliness and media gratification, *Communication Research*, 20.

Gackenbach (Ed.) (1998): Jayne Gackenbach (Ed.), *Psychology of the Internet: Intrapersonal, interpersonal and transpersonal implications*, San Diego: Academic Press.

Griffiths (1997): Mark Griffiths, Friendship and social development in children and adolescents: The impact of electronic technology, *Educational and Child Psychology*, 14, 25–37.

Katz, Aspenden (1997): James E. Katz, Philip Aspenden, A nation of strangers?, *Communications of the ACM*, 40(12), 81–86.

McKenna, Green, Gleason (2002): Katelyn Y. A. McKenna, Amie S. Green, Marci E. J. Gleason, Relationship formation on the Internet: What's the big attraction?, *Journal of Social Issues*, 58(1), 9–31.

Korgaonkar, Wolin (1999): Pradeep Korgaonkar, Lori Wolin, A multivariate analysis of web usage, *Journal of Advertising Research*, 39(2), 53–68.

Kraut, Kiesler, Boneva, Cummings, Helgeson, Crawford (2002): Robert Kraut, Sara Kiesler, Bonka Boneva, Jonathon Cummings, Vicki Helgeson, Anne Crawford, Internet paradox revisited, *Journal of Social Issues*, 58(1), 49–74.

Lemieux, Lajoie, Trainor (2013): Robert Lemieux, Sean Lajoie, Nathan E. Trainor, Affinity-seeking, Social Loneliness, and Social Avoidance Among Facebook Users, *Psychological reports*, 112(2), 545–552.

Leung (2002): Louis Leung, Loneliness, self-disclosure, and ICQ, *Cyber Psychology & Behavior*, 5(3), 241–251.

Matanda, Jenvey, Phillips (2014): Moana Matanda, Vickii B. Jenvey, James Gavin Phillips, Internet Use in Adulthood: Loneliness, Computer Anxiety and Education, *Behaviour Change*, 21(2), 103–114.

Rubenstein, Shaver (1982): C. M. Rubenstein, P. Shaver, The experience of loneliness, In: L. A. Peplau, D. Perlman (Eds.), *Loneliness: a sourcebook of current theory, research and therapy*, New York: John Wiley and Sons, 206–223.

Seepersad (2004): Sean Seepersad, Coping with Loneliness: Adolescent Online and Offline Behavior, *Cyber Psychology & Behavior*, 7(1), 35–39.

Shapiro (1999): Judith Shapiro, Loneliness: Paradox or artifact?, *American Psychologist*, 54(9), 782–783.

Teppers, Luyckx, Klimstra, Goossens (2013): Eveline Teppers, Koen Luyckx, Theo Klimstra, Luc Goossens, Loneliness and Facebook Motives in Adolescence: A Longitudinal Inquiry Into Directionality of Effect, *Journal of Adolescence* 37(5), 691–699.

Zhou (2010): Selina Xingyuan Zhou, *Gratification, Loneliness, Leisure Boredom and Self-esteem as Predictors of SNS-Game Addiction and Usage Pattern among Chinese College Students*, Graduation project presented to the Faculty of Graduate School of the Chinese University of Hong Kong in partial fulfillment of requirements for the Degree of Master of Science in New Media (Supeong Kong).

Dragan Ćalović

University Business Academy in Novi Sad
Faculty of Contemporary Arts in Belgrade

LONELY ENTERTAINMENT

Summary: Since the 1990s, the link between loneliness and the Internet use has attracted the attention of researchers. During the early stage, interpretative approaches followed the belief that the Internet can bring an overall positive effect on well-being. On the other hand, uncontrolled Internet use has been known to have negative effects on well-being, such as depression and loneliness. Another group of research studies has changed the approach, arguing that certain problems such as loneliness or depression can cause addiction or other forms of inadequate Internet use. The paper compares the results of various studies that thematize this connection, with a special focus on understanding the link between loneliness and using the Internet for entertainment purposes. The aim of the paper is to underline the complexity of this problem and to highlight the central aspects of its further analysis.

Keywords: Internet, research, media, loneliness, entertainment.